

EKONOMIKA VÝROBY BRAVČOVÉHO MASA V SÚČASNÝCH PODMIENKACH VO VÝCHODOSLOVENSKOM REGIÓNE

P. Šimčák

VŠP Nitra, Detašované pracovisko PEF, Katedra prevádzky a ekonomiky, 040 01 Košice,
Požiarnická č. 1

Anotace:

V príspevku je analyzovaná výroba bravčového mäsa v rokoch 1990-1992 v špecializovaných veľkokapacitných objektoch Východoslovenského regiónu. V oblasti chovu ošípaných je potrebné klásť dôraz na produkčnú úžitkovosť, zvyšovanie hmotnostných prírastkov, znižovanie strát úhynom, znižovať spotrebu jadrových krmív a zabezpečovať ekonomickú efektívnosť v chove ošípaných. Z celkového hodnotenia výrobných a ekonomických ukazateľov v sledovaných objektoch vyplýva, že majú ešte značné rezervy vo výrobnom procese.

Summary:

In this paper, there is analysed pork production in specialized large-scale stables of the East-Slovakia region. In pig breeding, it is necessary to emphasize production yields, increasing weight increments, lowering of mortality losses, decreasing protein foods consumption and to secure the effectiveness of pig breeding. The complex evaluation of production and economic features of the analysed stables shows, that they still have considerable production reserves.

Klíčové slova:

výroba bravčového mäsa, vlastné náklady, speňažovanie mäsa, realizačné ceny, miera rentability, zisk, strata

Key words:

Production of pork, cost, marketing, price, rentability, profit, loss

Podmienky trhového mechanizmu, nové zákonné opatrenia a ekonomická reforma v poľnohospodárstve, prinášajú so sebou zmeny majetkových vzťahov, rast cien vstupov a nákladov, obmedzovanie dotácií, tlak na zvýšenie kvality výrobkov, nemenné alebo len mierne zvýšenie realizačných cien vykupovaných produktov prvovýroby a sociálne neistoty. Tieto nepriaznivé činitele vytvárajú podstatne náročnejšie prostredie na zabezpečenie ekonomickej prosperity každého podniku, negatívne ovplyvňujú výsledky hospodárenia a premietajú sa aj do výroby bravčového mäsa.

Cieľ, materiál a metóda práce

Cieľom uvedeného príspevku je analýza súčasného stavu pri výrobe bravčového mäsa a hľadanie rezerv vo výrobnom procese. Vstupné údaje boli čerpané z prvej evidencie, z rozborov s výrobnými a riadiacimi pracovníkmi. Analýza výrobných a ekonomických ukazateľov

bola vykonaná na siedmich veľkokapacitných špecializovaných podnikoch

Východoslovenského regiónu za obdobie troch rokov /1990-1992/. Kapacita objektov predstavovala 57.287 ks ošípaných. Priemerná kapacita jedného objektu činila 8.183 ks pri uzavretom obrate stáda. Z výrobných ukazateľov boli hodnotené: - počet prasiat narodených a odstavených od prasnice za rok, - úhyn od narodenia po odstavenie, - obrátkovosť, - priemerný denný prírastok v kg na kus a deň /spolu za predvýkrm a výkrm/, - spotreba jadrového krmiva v kg na 1 kg hmotnostného prírastku, - spotreba jadra v kg na odstavča, - brakovanie prasníc v %. Z ekonomických ukazateľov sa hodnotili: - vlastné náklady na 1 kg hmotnostného prírastku v Kčs, - vlastné náklady na jedno odstavča, - vlastné náklady na 1 kg odstavčat'a, - speňažovanie mäsa v Kčs za 1 kg, - miera rentability v %, - jednotkový zisk.

Hodnotenie výsledkov výrobných a ekonomických ukazateľov

Intenzifikácia výroby odstavčiat najmä pri vysokých koncentráciach prasníc vyžaduje maximálnu starostlivosť o reprodukčný proces, od ktorého v rozhodujúcej miere závisí ekonomika výroby bravčového mäsa a rozvoj podnikavosti. To predpokladá vo veľkochovoch ošípaných zdokonalovať úroveň organizácie pracovných procesov a režimov, aktivizáciu ľudského činiteľa vo výrobnom procese, uplatňovať účinnú hmotnú a morálnu stimuláciu výsledkov práce. Pre efektívnosť výroby je dôležité to, koľko finálneho produktu, čiže odstavčiat sa vyprodukuje na jednu prasnicu. Malo by to byť 18-20 ks pri 2,2 vrhoch za rok /3/. Z údajov v tabuľke č.1 vidieť, že toto kritérium bolo splnené len v dvoch objektoch /Topoľovka 18,2 a Drienov 18,5 ks/. V Čečejevciach /15,7 ks/ a v Lastovciach /14,6 ks/ sa dosiahli v trojročnom priemere najslabšie výsledky. Medzany /17,5 ks/, Kojatice /17,4 ks/ a Pribeník /16 ks/ vykazujú priemer. Ak porovnáme naše podnikové údaje s údajmi počtu odstavených prasiat v SR, /5/ za rok 1991 to bolo 14,9 ks a v roku 1992 13,9 ks, vidíme, že na sledovaných farmách okrem farmy Lastovce sú oveľa priaznivejšie výsledky.

Výkrmovosť vyjadruje schopnosť ošípanej produkovať z prijatého krmiva mäso a tuk. Je vyjadrená priemernými dennými prírastkami. Uvedený ukazovateľ vyjadruje ekonomické stránky produkcie bravčového mäsa. Prírastok živej hmotnosti je ukazovateľom rastu a je geneticky podmienený. So zlepšovaním ukazovateľov spojených s výkrmnosťou je priamo spojené znižovanie výrobných nákladov na produkciu jatočných ošípaných. Želateľné výsledky užitočnosti a ekonomické parametre produkcie sa dosiahnu iba vtedy, keď sa dodrží vo výrobnom procese prísna technologická disciplína. Významné miesto pri zvyšovaní priemerných denných prírastkov má kvalita krmnej zmesi, správne dávkovanie a ľudský faktor. /2/ Najnižšiu spotrebu jadra na 1 kg hmotnostného prírastku /tab. č.1/ mali v Topoľovke a Drienove /3,47 kg/ a najvyššiu v Čečejevoch /4,51 kg/, v Lastovciach /4,25 kg/ a Pribeníku /4,10 kg/. Množstvo a

kvalita krmív je limitujúcim faktorom nákladovosti. Rastúci trend nákladov od roku 1990 do r. 1992 je spôsobený tým, že ceny krmných zmesí sa neustále zvyšujú. Pri intenzívnej výrobe bravčového mäsa by spotreba jadrového krmiva na 1 kg hmotnostného prírastku mala byť okolo 3,6 kg a priemerný denný prírastok by mal byť vyšší ako 550 gramov. /1/ Toto kritérium splňajú zo 7 sledovaných objektov len 3 objekty a to Drienov, Topoľovka a Kojatice.

V súčasných ekonomických podmienkach predstavuje podiel nákladov na odstavča významnú položku /25-30%/ z celkových vlastných nákladov na jatočnú ošipanú. /4/ Vlastné náklady na jedno odstavča v priemere troch rokov sa pohybovali od 494,- Kčs /Drienov/ do 1.065,- Kčs /Čečejevce/. Ešte kontrastnejšie sa javia vlastné náklady na 1 kg odstavčat'a, ktoré činili 64,- Kčs /Drienov/ až 152,- Kčs /Čečejevce/. Ekonomika výroby odstavčiat je vo všetkých sledovaných objektoch stratová. K znižovaniu vlastných nákladov na odstavča vedie cesta cez zlepšovanie reprodukčnej úžitkovosti t.j. zvyšovaním počtu prasíat vyprodukovaných prasnicaou počas roka. Z hľadiska perspektívy bude výroba odstavčiat možná buď na:

- súkromných rodinných farmách a súkromne hospodáriacich roľníkov, kde výrobu zabezpečí celá rodina
- prenajatých farmách od terajších PD a ŠM
- u drobnochovateľov s malým počtom prasíc.

Tým sa zrealizujú vlastnicke vzťahy, plne sa rozvinie podnikateľská aktivita pracovníkov, zlepši sa úroveň hospodárenia a zvýši sa prosperita hospodárskych subjektov. Vlastné náklady na 1 kg hmotnostného prírastku v trojročnom priemere boli od 19,30 Kčs /Topoľovka/ do 26,40 Kčs /Čečejevce/.

Významným faktorom, ktorý vplýva na výšku realizačných cien je speňažovanie, t.j. aký podiel mäsa bol speňažený v I. resp. II. triede, kde sú najvyššie realizačné ceny. Realizačné ceny sa počas sledovaného trojročného obdobia menili. V roku 1990 bolo rozpätie cien od 21,70 Kčs /v júli/, v septembri 27,- Kčs a v decembri až 32,- Kčs. Na realizačnú cenu bravčového mäsa vplývalo výhodné zatriedenie pri speňažovaní do I. triedy v Topoľovke 88% v Drienove 87,5% a v Lastovciach a Medzanoch 87%. Hospodársky výsledok je vyjadrený jednotkovým ziskom /tab. č. 1/ v Topoľovke 6,16 Kčs, v Drienove 5,54 Kčs, v Lastovciach 2,69 Kčs, v Kojaticiach 1,43 Kčs, v Medzanoch 1,05 Kčs, v Pribeníku 0,88 Kčs. Čečejevce v trojročnom priemere vykazujú stratu -1,03 Kčs na 1 kg hmotnostného prírastku. O ďalšom osude neprosperujúcich podnikov rozhodnú ich zakladatelia. Môžu nastať tieto možnosti:

- a/ premena na akciovú spoločnosť
- b/ prevod do vlastníctva iného subjektu s finančným vyrovnaním s členskými podnikmi
- c/ zrušenie a rozdelenie likvidačného zostatku členským podnikom.

Úspěšný bude ten podnikatel, kto dokáže vyrábať pri nízkych nákladoch kvalitné jatočné ošípané.

Literatura:

1. Majerčík, P.: Komplexný program rozvoja chovu ošípaných v SSR do roku 1990, Príroda, Bratislava 1979
2. Poděbradský, Z. a kol.: Ekonomické aspekty racionalizačních opatření v chove prasat, Studijní správa, Praha 1986
3. Sidor, E.: Prakticky o chove ošípaných, Príroda, Bratislava 1990
4. Šimčák, P.: Efektivnost' výroby bravčového mäsa vo veľkovýrobných podmienkach, Ekonomika poľnohospodárstva, 1989, č. 10
5. VÚEZVŽ: Vlastní náklady a výsledky hospodaření za roky 1990-1992